

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXXIX.

I. « ORATIO Moysi hominis Dei¹, » Psalmus iste prænotatur : per quem hominem suum Deus Legem dedit populo suo, quem per eundem hominem suum de domo servitutis liberans, quadraginta annos per eremum duxit. Fuit ergo Moyses minister Testamenti Veteris et propheta Testamenti Novi. « Omnia quippe illa in figura contin- » gebant in illis, sicut ait Apostolus : scripta sunt autem » ad correptionem nostram, in quos finis sæculorum ob- » venit². » Secundum hanc ergo dispensationem quæ facta est per Moysen, inspiciendus est iste Psalmus, qui ex ejus oratione titulum accepit.

II. « Domine, inquit, refugium factus es nobis in ge- » neratione et generatione³. » Sive in omni generatione, sive in duabus generationibus, vetere et nova : quia sicut dixi, minister fuit ille Testamenti pertinentis ad generationem veterem, et propheta Testamenti pertinentis ad generationem novam. Cujus Testamenti sponsor, sponsusque conjugii quod de illa generatione sortitus est, ait ipse Jesus, « Si crederetis Moysi, crederetis et mihi; de me » enim ille scripsit⁴. » Non enim credendum est ab ipso omnino Moyse istum Psalmum fuisse conscriptum, qui ullis ejus litteris inditus non est, in quibus ejus cantica scripta sunt : sed alicujus significationis gratia tam magni

¹ Vide D. Guillon, tom. XXI, pag. 561-563. — ² I Cor. X, 11. — ³ Psal. LXXXIX, 1. — ⁴ Joan. V, 46.

meriti servi Dei nomen adhibitum est, ex quo dirigeretur legentis vel audientis intentio. « Factus es ergo nobis, » inquit, Domine, refugium in generatione et genera- » tione. »

III. Quale autem refugium factus sit, quoniam scilicet nobis coepit esse quod non erat, id est, refugium, non autem ipse non erat antequam nobis esset refugium, secutus adjunxit, « Prius quam montes fierent, et formaretur » terra et orbis terræ, et a sæculo usque in sæculum tu » es¹. » Tu ergo qui semper es, et antequam essemus, et antequam mundus esset, refugium ex quo ad te conversi sumus factus es nobis. Non mihi autem videtur utcumque intelligendum quod ait, « Prius quam montes fierent et » formaretur terra : » vel, sicut alii codices habent, quod de uno verbo græco expressum est, « Fingeretur terra. » Montes quippe partes terræ sunt altiores. Et utique si antequam formaretur terra Deus est, a quo terra formata est : quid magnum de montibus vel quibuslibet aliis ejus partibus dicitur, cum sit Deus non solum ante terram, sed et ante cælum et terram, et ante omnem corporalem spiritalemque creaturam? Sed nimirum universa creatura rationalis hac differentia fortasse distincta est, ut montium nomine significantur celsitudines Angelorum, et terræ nomine humilitas hominum. Et ideo quamvis omnia quæ creata sunt, non incongrue vel facta vel formata dicantur : tamen si verborum istorum est ulla proprietas, facti sunt Angeli, qui cum in ejus cœlestibus enumerarentur operibus, ita enumeratio ipsa conclusa est, « Ipse » dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt². » Unde autem homo secundum corpus fieret, terra formata est. Nam hoc verbo Scriptura utitur, ubi legimus, vel, « Finxit Deus; » vel, « Formavit Deus hominem de limo ter- » »

¹ Psal. LXXXIX, 2. — ² Id. CXLVIII, 5.

» ræ¹. » Ergo prius quam fierent ea, quæ in creatura tua summa atque magna sunt, quid enim majus rationali cœlesti creatura? et prius quam fingeretur terra, ut esset qui te agnosceret et laudaret in terra: et hoc parum est, quia ista cœperunt, sive in tempore, sive cum tempore; sed « A sæculo et usque in sæculum tu es. » Quod convenientius diceretur, ab æterno in æternum. Non enim a sæculo Deus, qui est ante sæcula; aut usque in sæculum, cujus est finis, cum sit ille sine fine. Sed ex ambiguo verbo græco fit plerumque in Scripturis, ut vel sæculum pro æterno, vel æternum pro sæculo ponat Latinus interpres. Optime autem non ait: A sæculo tu fuisti et usque in sæculum tu eris: sed præsentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omni modo incommutabilem, ubi non est, Fuit et Erit; sed tantum, Est. Unde dictum est, « Ego sum qui sum: » et « Qui est, misit me » ad vos²: » et « Mutabis ea, et mutabuntur, tu autem » idem ipse es, et anni tui non deficient³. » Ecce quæ æternitas facta est nobis refugium: ut in ea mansuri, ad eam de hac temporis mutabilitate fugiamus.

IV. Sed quoniam cum hic sumus, in magnis et multis tentationibus vivimus, quibus ne avertamur ab isto refugio metuendum est: intueamur quid consequenter oratio poscat hominis Dei. « Ne avertas hominem in humilitatem⁴. » Id est, ne a tuis æternis atque sublimibus homo aversus, temporalia concupiscat, sapiatque terrena. Et hoc a Deo petit, quod Deus ipse præcepit: simili omnino sententia, qua in oratione dicimus, « Ne nos inferas in tentationem⁵. » Denique et hic adjungit, « Et dixisti, » Convertimini filii hominum. » Tanquam diceret, hoc a te peto, quod ipse jussisti: dans ejus gratiæ gloriam,

¹ Gen. ii, 7. — ² Exod. iii, 14. — ³ Psal. ci, 27, 28. — ⁴ Id. lxxxix, 3. — ⁵ Matth. vi, 13.

« Ut qui gloriatur, in Domino gloriatur¹: » sine cujus adjutorio, per arbitrium voluntatis tentationes hujus vitæ superare non possumus. « Ne avertas, inquit, hominem in humilitatem. Et tamen tu dixisti, Convertimini filii hominum. » Sed da quod jussisti, precem petentis exaudiendo, et adjuvando volentis fidem.

V. « Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam » dies hesternæ, quæ præterit². » Ideo debemus ad refugium tuum, ubi sine ulla mutabilitate tu es, ab his prætereuntibus labentibusque converti; quoniam quantumlibet huic vitæ longum tempus optetur, « Mille anni » ante oculos tuos, tanquam dies hesternus est, qui præterit: » non saltem tanquam dies crastinus, qui venturus est: ita omnia quæ temporis fine clauduntur, pro transactis habenda sunt. Unde et ea sibi Apostoli postposuit intentio, quæ retro sunt obliviscentis, ubi temporalia cuncta oportet intelligi, et in ea quæ ante sunt extenti³, quæ appetitio est æternorum. Ne putarent autem aliqui mille annos sic computari apud Deum pro uno die, quasi tam longos dies Deus habeat, cum hoc ad contemnendam temporis longitudinem dictum sit: ideo addidit, « Et » sicut vigilia in nocte. » Cum vigiliæ spatium non habeat amplius quam tres horas. Et tamen ausi sunt homines præsumere scientiam temporum; quod scire cupientibus Discipulis Dominus ait: « Non est vestrum scire tempora, » quæ Pater posuit in sua potestate⁴: » et definierunt hoc sæculum sex annorum millibus, tanquam sex diebus, posse finiri. Nec attenderunt quod dictum est, « Tanquam » dies unus qui præterit. » Non enim quando dictum est, soli mille anni præterierant. Et eos maxime debuit admonere, ne temporum luderentur incerto, quod est « sicut vigilia in nocte. » Neque enim sicut de sex diebus

¹ 1 Cor. i, 31. — ² Psal. lxxxix, 4. — ³ Philip. iii, 13. — ⁴ Act. i, 7.

aliquid verisimile videntur opinati, propter sex dies primos, quibus Deus perfecit opera sua¹: sic etiam sex vigiliis, id est, horas decem et octo possunt illi opinationi coaptare.

VI. Deinde iste homo Dei, vel potius Propheticus spiritus, velut Dei legem in secreta ejus Sapientia conscriptam, ubi vitæ mortalium peccatrici constituit procurrendi modum ac mortalitatis ærumnam, videtur quodam modo recitare, cum dicit: « Quæ pro nihilo habentur, anni erunt » eorum. Mane sicut herba transeat, mane floreat et prætereat: vespere decidat, durescat et arescat². Felicitas ergo hæredum Veteris Testamenti, quam pro magno bono expetiverunt a Domino Deo suo, hanc legem accipere meruit in occulta ejus providentia, quam videtur recitare Moyses: « Quæ pro nihilo habentur, anni erunt » eorum. » Pro nihilo enim habentur, quæ antequam veniant, adhuc non sunt; cum venerint, jam non erunt: non enim ut adsint veniunt, sed ut non sint. « Mane, » « id est, prius, sicut herba transeat, mane floreat et prætereat: vespere, id est, postea, decidat, durescat et arescat. Decidat, » utique in morte; « durescat, » in cadavere; « arescat, » in pulvere. Quæ nisi caro, ubi est concupiscentia damnata carnalium? « Omnis enim caro » fœnum, et claritas hominis ut flos fœni. Fœnum aruit, » flos decidit: Verbum autem Domini manet in æternum³. »

VII. Hanc autem pœnam de peccato venisse non tacens, continuo subjecit, « Quoniam defecimus in ira tua, » et in indignatione tua conturbati sumus⁴. Defecimus, » in infirmitate; « conturbati sumus, » mortis timore. Infirmi enim facti sumus, et infirmitatem finire trepidamus.

¹ Gen. 1, 31. — ² Psal. LXXXIX, 5, 6. — ³ Isai. XL, 6, etc. — ⁴ Psal. LXXXIX, 7.

« Alter te, inquit, cinget, et feret quo tu non vis¹: » quamvis martyrio non puniendum, sed coronandum. Et ipsius Domini anima nos in se transfigurans, tristis erat usque ad mortem²: quoniam et Domini exitus non nisi mortis³.

VIII. « Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: » id est, non ab eis dissimulasti. « Sæculum nostrum in illuminatione vultus tui⁴. » Subauditur, posuisti. « In illuminatione autem vultus tui, » dixit; quod superius, « in conspectu tuo: et sæculum nostrum; » quod superius, « iniquitates nostras. »

IX. « Quoniam omnes dies nostri defecerunt, et in ira tua defecimus⁵. » Satis in his verbis ostenditur pœnalis esse ista mortalitas. Defecisse dies dicit, sive quod in eis deficient homines amando quæ transeunt, sive quod ad paucitatem redacti sint: quod videtur in consequentibus aperire, cum dicit, « Anni nostri sicut aranea mediantur: dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta » anni. Si autem in potentatibus octoginta anni, et amplius eorum labor et dolor⁶. » Hæc quidem verba videntur exprimere brevitatem miseriamque vitæ hujus; quia longævi appellantur hoc tempore etiam qui septuaginta annos vixerunt. Usque ad octoginta autem videntur aliquas vires habere: his vero amplius si vixerint, multiplicatis labore doloribus vivunt. Sed multi et intra septuaginta annos gerunt infirmissimam et ærumnosissimam senectutem, et sæpe ultra octoginta annos senes mirabiliter vigere probati sunt. Melius est ergo in his numeris spiritale aliquid perscrutari. Neque enim super filios Adam, per quem unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors et ita in omnes homines

¹ Joan. XXI, 18. — ² Math. XXVI, 38. — ³ Psal. LXVII, 21. — ⁴ Id. LXXXIX, 8. — ⁵ Ibid. 9. — ⁶ Ibid. 10.

mors pertransiit¹, major ira est Dei, quia multo brevius vivunt quam vixerunt antiqui; cum et vitæ ipsorum irrisa sit longitudo, ubi mille anni comparati sunt diei hesterni atque præterito, et horis tribus. Et utique tunc multum vivebant, quando iram Dei provocaverunt usque ad diluvium quo perierunt.

X. Septuaginta porro anni et octoginta, fiunt centumquingenta: quem sacratum esse numerum, satis insinuat liber iste Psalmorum. Hanc enim habent in significatione rationem centumquingenta, quam quindecim. Qui numerus fit septem et octo conjunctis; quorum primus insinuat propter sabbati observationem Testamentum Vetus, secundus Testamentum Novum propter Domini resurrectionem. Hinc sunt in templo quindecim gradus, hinc sunt in Psalmis quindecim cantica graduum, hinc quindecim cubitis summos montes aqua diluvii superavit², et si quibus aliis locis sacratus commendatur hic numerus. Ergo, « Anni nostri, inquit, sicut aranea meditabantur. » In rebus corruptibilibus laborabamus, corruptibilia opera texebamus: quæ nos, secundum Isaïam prophetam, minime contegebant³. « Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni: si autem in potentatibus octoginta anni. » Aliud est « in ipsis, » aliud « in potentatibus. In ipsis, » hoc est in annis vel diebus ipsis: quod datur intelligi in temporalibus rebus. Ideo « septuaginta: » quia temporalia promitti videntur in Vetere Testamento. « Si autem, » non in ipsis annis, sed « in potentatibus, » id est, non in rebus temporalibus, sed in æternis, « octoginta anni, » quod Novum Testamentum in spe est renovationis et resurrectionis in æternum: « Et amplius eorum labor et dolor, » id est, quisquis hanc fidem transgreditur, et amplius aliquid quærit,

¹ Rom. v, 12. — ² Gen. vii, 20. — ³ Isaï. lxx, 6.

labores invenit et dolores. Potest et sic intelligi: Quia licet in Novo Testamento constituti simus, quod octogentarius significat numerus, amplius habet hæc vita nostra laborem et dolorem, dum in nobismetipsis ingemiscimus, adoptionem expectantes redemptionem corporis nostri. « Spe enim salvi facti sumus: et quod nondum videmus, » per patientiam expectamus¹. » Et hoc ad misericordiam Dei pertinet: unde sequitur, et dicit, « Quoniam supervenit super nos mansuetudo, et corripiemur. » Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium, quem recipit²: » et dat etiam magnis quibusdam stimulum carnis, a quo colaphizentur, ne extollantur in magnitudine revelationum suarum, ut virtus in infirmitate perficiatur³. Quidam sane codices non habent, « corripiemur; » sed, « erudiemur, » quod ad eandem mansuetudinem revocatur. Non enim potest erudiri quisquam sine labore et dolore: « Quia virtus in infirmitate perficitur. »

XI. « Quis novit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo iram tuam dinumerare⁴? » Valde paucorum hominum est, inquit, nosse iræ tuæ potestatem: quia plerisque ita magis cum parcis irasceris, ut non ad iram, sed potius ad mansuetudinem tuam pertinere intelligatur labor et dolor, quo corripis erudisque quos diligis, ne pœnis excrucientur æternis. Sicut enim legitur in alio Psalmo, « Irritavit Dominum peccator, pro magnitudine iræ suæ non exquiret⁵. Quis ergo novit, id est, quotusquisque reperitur qui noverit potestatem iræ tuæ, et præ timore tuo iram tuam dinumerare? » Etiam hic subauditur, quis novit. Quam difficile invenitur qui noverit ita præ timore tuo dinumerare iram tuam, ut etiam hoc addat, et

¹ Rom. ix, 23-25. — ² Hebr. xii, 6. — ³ 2 Cor. xii, 7. — ⁴ Psal. lxxxix, 11, 12. — ⁵ Id. x, 4.